सुखी माणसाचा सदरा

मारीएला बर्टेली

(चित्रांकन: लॅस्लो गॅल)

मराठी: रमेश वी. देशपांडे

सुखी माणसाचा सदरा

मारीएला बर्टेली

(चित्रांकन: लॅस्लो गॅल)

मराठी: रमेश वी. देशपांडे

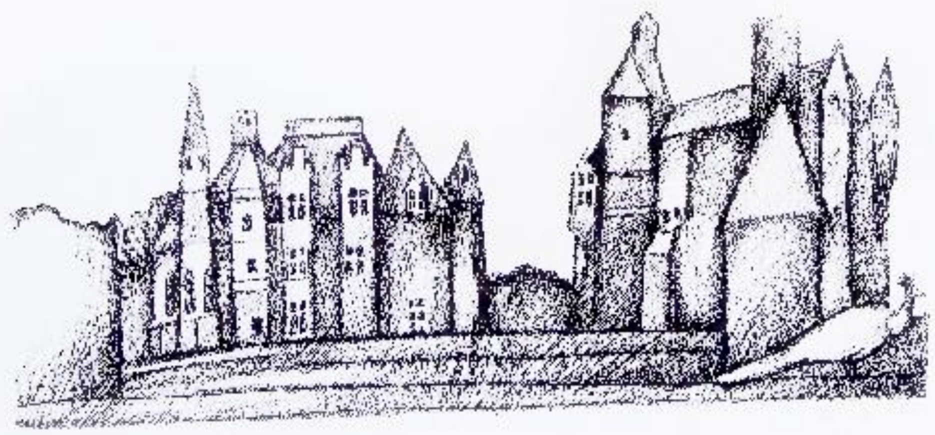

एकदा एक शूर आणि सामर्थ्यशाली राजा होता. त्याच्याकडे सोनं-नाणं, भव्य महाल, ऐश्वर्य, जे काही माणसाला हवेसे वाटते ते सारे काही भरपूर प्रमाणात उपलब्ध होते. इतकेच नव्हे, तर त्याला एक पुत्र देखील होता, ज्याला तो जीवापाड जपत असे. पण हे सारे वैभव असूनही राजा सदा दुःखी असायचा. कारण त्याचा एकुलता एक राजपुत्र नेहमीच अस्वस्थ रहात असे.

तो राजपुत्र सतत उदास राही आणि नेहमी खिडकीत बसून आकाशाकडे बघत राहायचा. त्याचे नैराश्य कोणीही दूर करू शकले नाही. राजाने त्याचे लक्ष वेधण्या साठी दरबारी संगीतज्ञ, विविध खेळ आणि बागेत फेरफटका मारणे अशा अनेक गोष्टींमध्ये त्याचे मन रमविण्याचा प्रयत्न केला, पण या साऱ्या उपायांचा काहीही उपयोग झाला नाही. दिवसेंदिवस राजपुत्र अधिकच खंगत गेला.

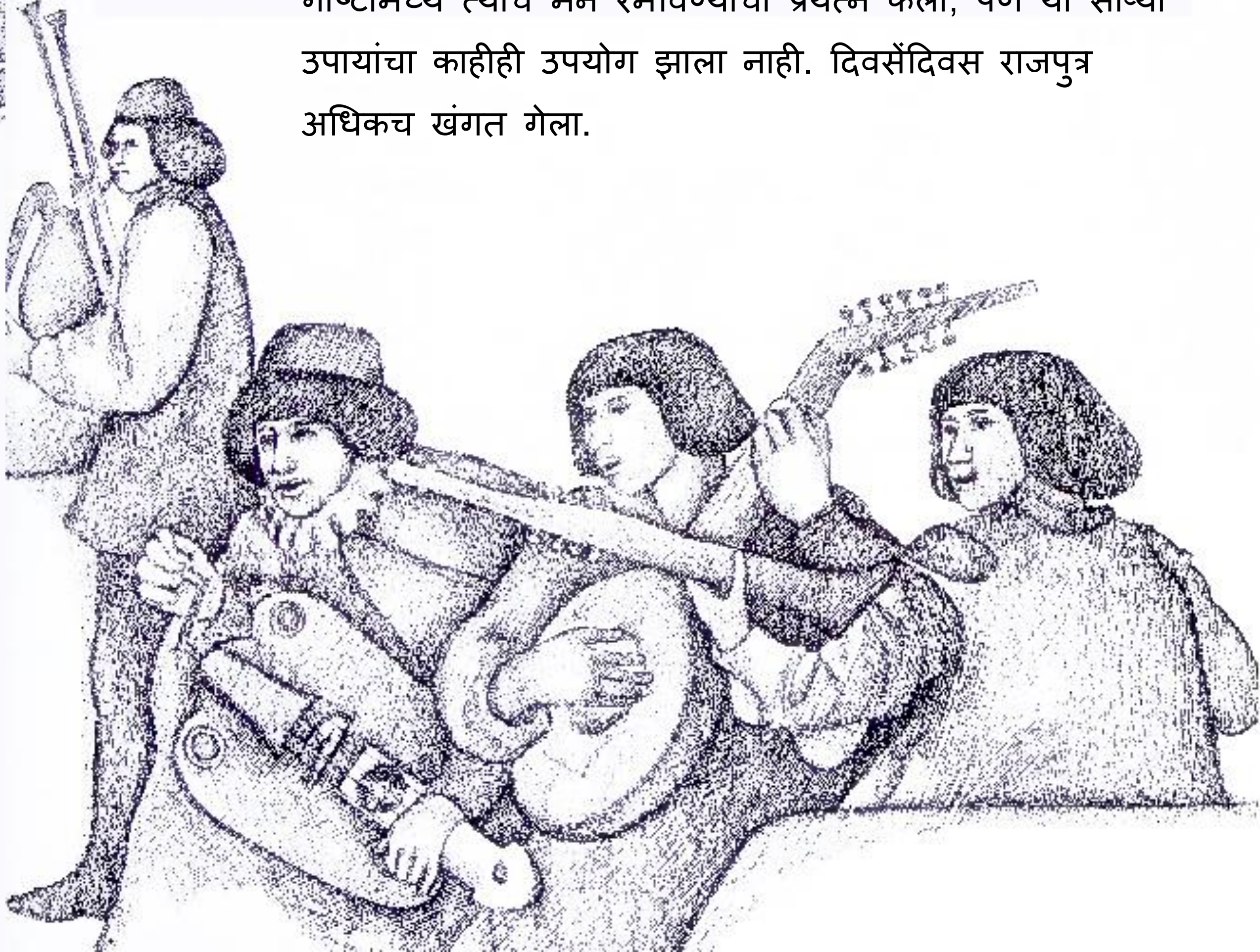

अखेर राजाने आपल्या राज्यातील विद्वान वैद्य, तत्त्वज्ञ आणि पंडितांना बोलावलं. तीन विद्वान राजदरबारात हजर झाले.

पहिला म्हणाला : "माझ्या मते जर राजपुत्र स्वस्थ नाही, तर नक्कीच तो आजारी आहे."

"नाही, नाही," दुसऱ्याने वैद्याने प्रतिवाद केला, "जर तो आजारी नाही, तर मग तो निरोगी आहे."

अशा प्रकारे दोघे आपसात वाद घालू लागले.

तिसरा विद्वान खरोखरच सर्वांत शहाणा होता, तो म्हणाला : "महाराज, आपला मुलगा गंभीर आजाराने ग्रस्त आहे. पण त्यावर उपचार आहे. तुम्ही 'एका खऱ्या सुखी माणसाचा सदरा' शोधून तो राजपुत्राला घालायला द्या. त्याने राजपुत्र निश्चितच बरा होईल. पण अट ही की ज्याचा सदरा आणाल तो माणूस खरोखर सुखी असला पाहिजे, अन्यथा हा उपाय निष्फळ ठरेल."

राजाने हे मान्य केले आणि कृतज्ञतेने त्या वैद्याला अनेक सुवर्ण मुद्रांची थैली दिली.

त्या वैद्याच्या सल्ल्यानुसार राजाने लगेचच हुकूम काढला –"जो कोणी खरोखर सुखी असेल, त्याने त्वरित दरबारात हजर व्हावे."

काही दिवसांत, स्वतःला सुखी समजणारे काही लोक होते, दरबारात येऊ लागले.

दरबारात प्रथम आला तो एक सैनिक. तो ताठपणे शिस्तीत चालत राजासमोर आला आणि राजाला प्रणाम करीत म्हणाला :

"महाराज, मी आपल्या सैन्यात अतिशय सुखी सैनिक आहे. मला आयुष्यात काहीही कमी नाही."

राजाने त्याची परीक्षा घ्यायचे ठरविले. राजा त्याला विचारले,

"तुला सैन्याचा कप्तान व्हायला आवडेल का?"

"नाही महाराज, ते खूप जबाबदारीचं काम आहे," सैनिक म्हणाला.

राजा पुढे म्हणाला : "मी तुला सेनापती करतो. संपूर्ण राज्यात इतकी सत्ता माझ्याशिवाय अन्य कोणाजवळ नसेल."

सैनिक क्षणभर विचारात पडला आणि मग म्हणाला : "जर मी सेनापती झालो तर मला त्या स्वयंपाक्याला देखील हुकूम देता येईल का? तो फारच वाईट जेवण तयार करतो."

राजा म्हणाला : "हो, तू त्याला हाकलून देखील देऊ शकशील."

"अरे वा! तर मग मी नक्कीच सेनापती व्हायला तयार आहे," खुशीत येऊन सैनिक म्हणाला.

राजा हसून म्हणाला : "मग तू खरा सुखी नाहीस. चालता हो इथून!"

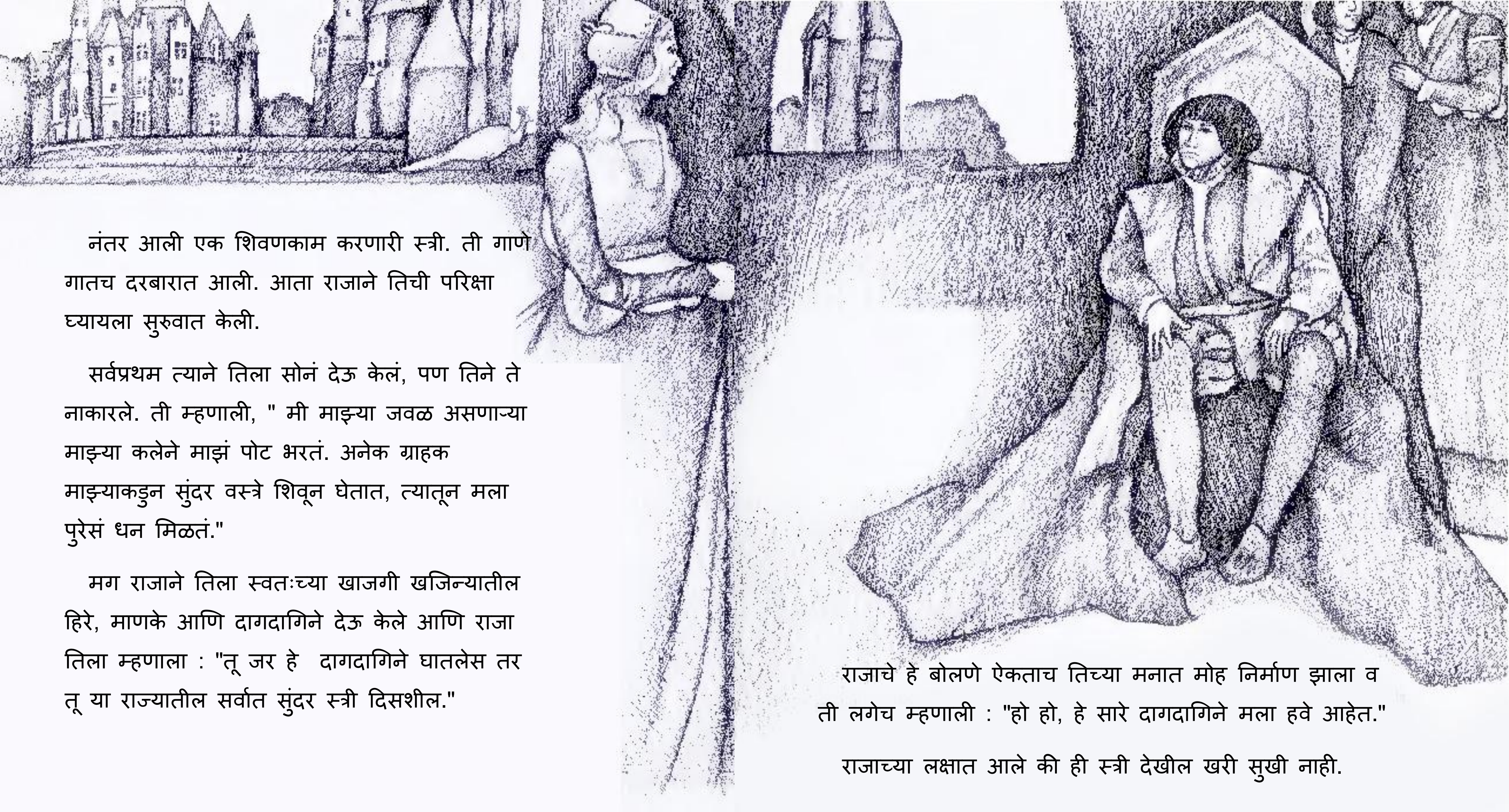

नंतर आली एक शिवणकाम करणारी स्त्री. ती गाणे गातच दरबारात आली. आता राजाने तिची परिक्षा घ्यायला सुरुवात केली.

सर्वप्रथम त्याने तिला सोनं देऊ केलं, पण तिने ते नाकारले. ती म्हणाली, " मी माझ्या जवळ असणाऱ्या माझ्या कलेने माझं पोट भरतं. अनेक ग्राहक माझ्याकडुन सुंदर वस्त्रे शिवून घेतात, त्यातून मला पुरेसं धन मिळतं."

मग राजाने तिला स्वतःच्या खाजगी खजिन्यातील हिरे, माणके आणि दागदागिने देऊ केले आणि राजा तिला म्हणाला : "तू जर हे दागदागिने घातलेस तर तू या राज्यातील सर्वात सुंदर स्त्री दिसशील."

राजाचे हे बोलणे ऐकताच तिच्या मनात मोह निर्माण झाला व ती लगेच म्हणाली : "हो हो, हे सारे दागदागिने मला हवे आहेत."

राजाच्या लक्षात आले की ही स्त्री देखील खरी सुखी नाही.

आता येणारा तिसरा इसम संन्यासी होता. तो खूप लांब असलेल्या त्याच्या मठातून आला होता. त्याने सांगितले की त्याचा सारा दिवस तो प्रार्थना, वाचन आणि बागकाम करण्यात घालवतो आणि त्यामुळे तो समाधानी आहे.

राजाने त्याला विचारले, "तुला स्वतःचे छोटेखानी मंदिर हवे आहे काय?" =

"नाही," तो म्हणाला, "माझ्या मठाजवळ असलेले मंदिर मला पुरेसे आहे."

राजाने पुढे विचारलं : "मग माझा मुकुट घालून काही काळासाठी राजा व्हायला आवडेल?"

संन्यासी थोडा मोहात आला, पण शेवटी त्याने ते ही नाकारले.

मग राजा म्हणाला : "तू विद्वान आहेसच, माझ्या विशाल ग्रंथालयात तुला साऱ्या जगातील अद्भुत ग्रंथ वाचायला मिळतील. तू नेहमीसाठी तिथे राहशील काय?"

हे ऐकताच संन्यासी त्याला होकार दिला. पण त्यामुळे त्याच्या सुखातही काही इच्छा बाकी असल्याचं उघड झालं.

राजाने त्याला दुःखाने निरोप दिला, कारण आनंदी आणि समाधानी व्यक्ती शोधणे खूप कठीण काम ठरत होते. दरम्यान, राजपुत्र हळूहळू खंगत होता.

यानंतर दरबारात आली एक म्हातारी, तिच्या मुलीने राजाच्या या दवंडी बद्दल तिला सांगितले होते. तिला दहा मुलगे, वीस नातवंडं आणि तीस पणतू होते. या साऱ्यांनी तिला भरपूर प्रेम दिलेलं होतं.

राजाने विचारलं : "तुला स्वतःचा महाल हवा आहे का?"

त्यावर हसून ती म्हणाली : "बापरे! आयुष्यभर घराची साफसफाई करून मी कंटाळले आहे. महाल घेऊन मी काय करू?"

राजा म्हणाला : "तुझ्या नातवंडांसाठी काही सोनं-नाणं तुला हवे काय?"

"नको. देवाच्या कृपेने ते सगळे सुखवस्तू आहेत." म्हातारी म्हणाली.

शेवटी राजा म्हणाला : "तुझे कान बहिरे आहेत, माझा वैद्य तुझे कान दुरूस्त करून देईल, तुला हवे आहे काय?

यावर आनंदाने ती म्हणाली : "अरे वा! पुन्हा गाणी, कुजबुज ऐकायला मिळाली तर मला हवेच आहे. त्याने माझे तारुण्य मला परत मिळेल."

आणि हे ऐकून राजाला उमगलं की ही म्हातारी सुद्धा पूर्णपणे सुखी नाही.

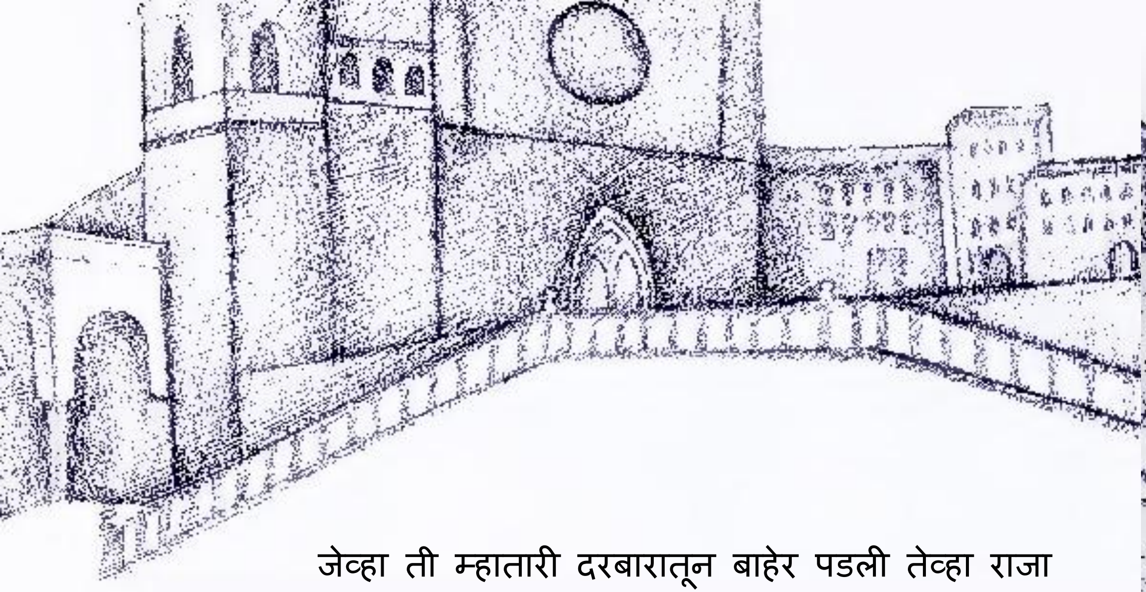

जेव्हा ती म्हातारी दरबारातून बाहेर पडली तेव्हा राजा निराश झाला. त्याने खरोखर आनंदी असलेल्या व्यक्तीला शोधण्यासाठी त्याच्या राज्यात एक लांब प्रवास करण्याचा निर्णय घेतला. तो दरबाराच्या एका गटासह निघाला आणि अनेक आठवडे प्रवास केला.

एके दिवशी जेव्हा राजाने जवळजवळ आशा सोडली होती, तेव्हा त्याचे दरबारी घोड्यांना पाणी पाजण्यासाठी थांबले. विचारात गढून गेलेल्या राजाला ओढ्यापासून दूर भटकताना त्याच्या द्राक्षमळ्यात काम करणाऱ्या एक शेतकरी भेटला. वसंत ऋतूची वेळ होती आणि शेतकरी त्याच्या द्राक्षांच्या बागांची छाटणी करत होता.

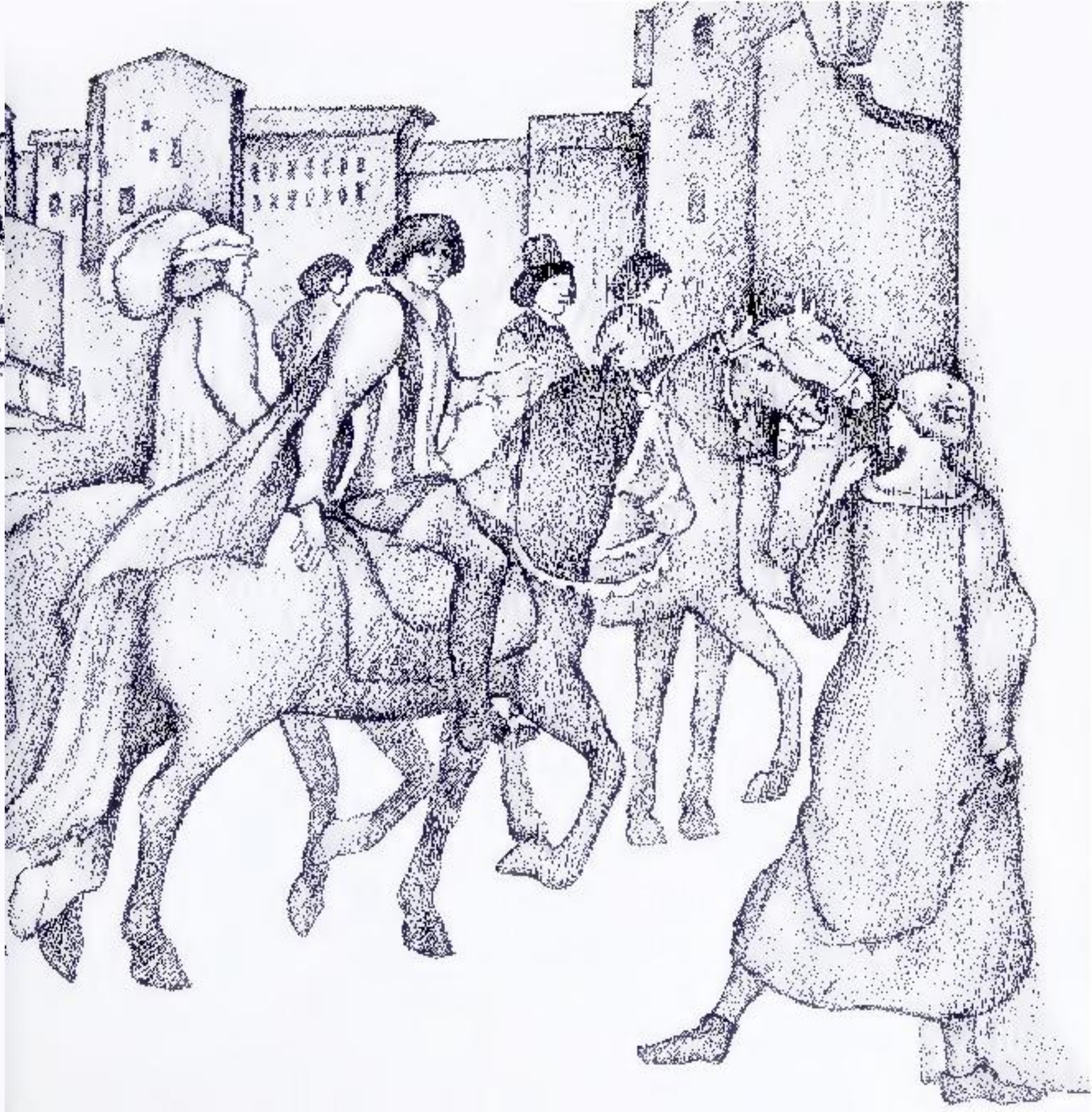

राजाने विचारलं : "काय करतोयस रे?"

शेतकरी म्हणाला : "द्राक्षं चांगली यावीत म्हणून वेल छाटतोय."

"तू सुखी आहेस का? एवढं कष्टाचं काम का करतो आहे?"

शेतकरी म्हणाला : "महाराज, मी तर फार थोडं करतो आहे, बाकी सारे तर हा सूर्यच करतो आहे. माझ्या जमिनीतून अन्न आणि हवं ते सर्व काही मिळतं."

राजा म्हणाला : "जर मी तुला सोनं दिलं, तर तुला काम करावं लागणार नाही."

शेतकऱ्याने हसत हसत विचारले: "महाराज, सोनं जमिनीत पेरलं तर ते उगवेल का? नाहीच ना!"

"मग अर्धं राज्य?"

"नको हो महाराज, मला मुलबाळ नाही, मग एवढ्या जमिनीचा मला काय उपयोग? मला इथेच राहायला आवडेल."

राजा आनंदित झाला, कारण हा माणूस परीक्षेत उत्तीर्ण झाला होता. त्याला खात्री वाटली की शेतकरी खरोखरच आनंदी आणि समाधानी आहे. त्याने इतर सदस्यांना हाक मारली आणि ओरडला: "माझा मुलगा वाचला! माझा मुलगा वाचला!" त्याला शेवटी असा माणूस सापडला होता की ज्याच्या आनंदाने त्याच्या मुलाचे आरोग्य परत मिळू शकते.

शेतकऱ्याकडे वळून तो म्हणाला की, जर शेतकरी त्याला त्याचा शर्ट देईल तर त्याचा मुलगा पुन्हा एकदा बरा होईल. पण शेतकऱ्याने नकारार्थी मान हलवत उत्तर दिले: "मी राजकुमारासाठी हे आनंदाने केले असते. पण, तुम्ही पाहू शकता, माझ्याकडे देण्यासाठी शर्ट नाही." असे बोलून त्याने त्याचे जॅकेटचे बटण उघडले. खरोखर आनंदी माणूस शर्ट घेण्याइतका गरीब होता.गरीबीमुळे त्याच्या मालकीचा एकही सदरा नव्हता, पण तरीही खरे सुख त्याच्या मुखावर ओसंडून वाहत होते.